

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

Sterft de vakbond uit?

de Beer, P.T.

Published in:
Zeggenschap/Tijdschrift over Arbeidsverhoudingen

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):
de Beer, P. (2014). Sterft de vakbond uit? Zeggenschap/Tijdschrift over Arbeidsverhoudingen, 25(4), 7.

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <http://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

paul de beer

Bijzonder hoogleraar Arbeidsverhoudingen (Henri Polak leerstoel) aan de UvA en directeur van het Wetenschappelijk Bureau voor de Vakbeweging

Sterft de vakbond uit?

De bekende vakbondseconome – ik bedoel hier niet een econome die is aangesteld door een vakbond, maar een wetenschapper die vanuit economisch perspectief de vakbeweging bestudeert – Alison Booth heeft ooit de intrigerende, maar voor de vakbeweging deprimerende theorie geformuleerd dat een democratische vakbond onvermijdelijk leden verliest en ten onder gaat.

Dat zit zo. Volgens een populaire theorie in de politieke wetenschappen ligt de macht in een democratie bij de middelste of mediane kiezer. Stel immers, dat er twee politieke partijen zijn, een linkse en een rechtse. De partij die erin slaagt om de stem van de middelste kiezer, die noch links, noch rechts is, te winnen, zal de meerderheid behalen. Stel, om het wat concreter te maken, dat de linkse en de rechtse partij van mening verschillen over de inkomens(on)gelijkheid. Als de mediane kiezer voor kleinere inkomensverschillen is, kan hij/zij de linkse partij aan de macht helpen, zodat er een nivelleringsbeleid wordt gevoerd. Wil de mediane kiezer juist grotere inkomensverschillen, dan komt de rechtse partij aan de macht en wordt er gedenivelleerd. Zijn er meer dan twee partijen en moet er een coalitieregering worden gevormd, dan geeft de middelste partij, waarop de mediane kiezer stemt, de doorslag.

Voor een democratische vakbeweging geldt in grote lijnen hetzelfde. Laten we veronderstellen dat vooral de leeftijd bepalend is voor de opvatting van de vakbondsleden. De oudere leden willen dat de vakbond opkomt voor het behoud van verworven rechten: een goed pensioen, strikte ontslagbescherming voor werknemers met een vast contract, lonen die oplopen met de leeftijd en genereuze en lang lopende sociale uitkeringen. De jongere leden daarentegen, voor wie die verworven rechten vaak onbereikbaar zijn, willen juist dat de vakbond strijdt voor meer rechten voor outsiders, zoals een betere rechtspositie en meer uitkeringsaanspraken voor flexwerkers. In een democratische vakbond zal de leeftijd van het mediane lid het beleid bepalen. Is het mediane lid relatief oud, dan kiest de vakbond voor behoud van verworven rechten, is het mediane lid relatief jong, dan trekt de vakbond ten strijde voor de rechten van outsiders.

Nu is er een belangrijk verschil tussen democratische besluitvorming in een natiestaat en in een vakbond. Het aantal kiesgerechtigden in een land ligt vast, en daarmee ook wie de mediane kiezer is. Maar het ledental van een vakbond wordt beïnvloed door het vakbondsbeleid. Ledenaanwas en -verlies vindt vooral plaats aan de uiteinden van het spectrum van opvattingen.

Degenen die zich daar bevinden staan immers het verst af van het mediane lid en dus van het beleid. Als gevolg van de vergrijzing van de beroepsbevolking stijgt de leeftijd van het mediane lid. De kans neemt daardoor toe dat het mediane lid de gevestigde belangen van de oudere leden het zwaarst laat wegen en het vakbondsbeleid zich vooral op die belangen richt. Voor de jongste leden kan dit reden zijn om hun vakbondslidmaatschap op te zeggen. Tegelijkertijd is het niet waarschijnlijk dat er in de oudste categorie gepensioneerde leden bijkomen. Het verlies van de jongste leden betekent dat de leeftijd van het mediane lid nog verder stijgt. Het zwaartepunt van het vakbondsbeleid verschuift hierdoor nog meer naar de belangenbehartiging voor ouderen. Vervolgens haken nog meer jonge leden af, waardoor de mediane leeftijd verder stijgt. Zo loopt het ledental steeds verder terug en vergrijst het ledenbestand steeds meer tot de vakbond uiteindelijk uitsterft.

Natuurlijk, het is maar een theorie. En gezegd moet worden, dat empirisch onderzoek niet heel veel bewijs voor de theorie van de mediane kiezer heeft opgeleverd. Maar toch, het vereist niet veel fantasie om parallellen te zien tussen deze theorie en de lotgevallen van de Nederlandse vakbeweging in de afgelopen decennia.